

Propositie Lokale agenda bestaanszekerheid

Aanleiding

Het is druk aan het gemeenteloket en dat is eigenlijk al 10 jaar zo. Dit komt door tal van crisismaatregelen. Daarmee probeert de overheid de inkomenszekerheid van inwoners enigszins te repareren. Inkomen is immers de eerste pijl van bestaanszekerheid. Dit gaat naast de hoogte van inkomen ook over de kosten van levensonderhoud en voorspelbaarheid van inkomen. Maar de crisismaatregelen boden helaas geen duurzame oplossingen voor onze inwoners. Gemeenten plakken pleisters terwijl het ontzettend hard nodig is om met een langetermijnperspectief te komen. De VNG heeft dit onderbouwd in het essay 'Bestaanszekerheid als belofte'. Door meer zekerheid en eenvoud worden inwoners minder afhankelijk van gemeentelijke (inkomens-)ondersteuning. Dit vraagt om een langjarige stelselvereenvoudiging. Zodat gemeenten een lokale agenda bestaanszekerheid kunnen voeren.

Hoe werkt dit? In deze propositie stellen wij voor om in de gemeentelijke uitvoering samen op te trekken. Dit helpt gemeenten zowel op de korte termijn als de lange termijn; de stelselherzieningen. Gemeenten blijven zelf aan het roer. Zij voeren hun eigen lokale agenda bestaanszekerheid; dat is een gemeentelijke verantwoordelijkheid. De bundeling van krachten levert veel op. Denk aan onderlinge kwaliteitsstandaarden voor effectieve uitvoering, sturingsinstrumenten op besparende samenhang, arrangementen om lokaal en regionaal samen te kunnen werken met landelijke uitvoerders en onderzoeken van de mogelijkheden voor bundeling van uitvoering (regionaal/landelijk). In tijden van arbeidsmarktkrapte dragen deze gezamenlijke activiteiten eraan bij dat de dienstverlening aan inwoners op peil blijft.

Doel

Wat bereiken we met deze gemeenschappelijke propositie Lokale agenda bestaanszekerheid? Gemeenten worden in staat gesteld om op drie manieren een eigen agenda bestaanszekerheid te voeren:

- Gemeenten kunnen sturen op (kosten-)effectieve uitvoering met kwaliteitsstandaarden en sturingsinstrumenten.
- Gemeenten kunnen in hun lokale uitvoering gezamenlijk optrekken met andere uitvoeringpartners.
- Uitvoering en sturing op generieke producten (specialistische kennis, applicaties) zodat deze beschikbaar en betaalbaar blijven voor alle gemeenten.

Hierbij is een duidelijke verbinding met de stelselvereenvoudigingen die wij nastreven in de belangenbehartiging.

Resultaten voor gemeenten

Sturing op lokale agenda bestaanszekerheid

Om in staat te zijn lokaal te sturen op goed en effectief beleid, reiken we een aantal sturingsinstrumenten aan. Daarmee bepalen gemeentebesturen hun eigen beleid.

Kennis van doelgroepen

De gemeentelijke doelgroep voor bestaanszekerheid is de laatste jaren veranderd. Enerzijds zijn er meerdere (werkende) armen die afhankelijk zijn van gemeenten. Anderzijds bestaat het bijstandsbestand voor een steeds groter deel uit mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Om gericht beleid te kunnen voeren, is zowel landelijk als lokaal een actueel beeld nodig van doelgroepen. Door onderzoek bieden we actuele kerngegevens over samenstelling van doelgroepen aan, gedifferentieerd naar verschillende gemeentesoorten. We bieden gerichte informatie over 'doenvermogen' en effectieve methoden per doelgroep. Ook onderzoeken we hoe deze inzichten gekoppeld kunnen worden aan actuele data.

Effectiviteits- en sturingsnormen instrumenten

Vanuit 'klatreizen' wordt in kaart gebracht welke ondersteuning inwoners nodig hebben om doelen te bereiken en welke instrumenten effectief zijn in het bieden van bestaanszekerheid. De basisdienstverlening schuldhulpverlening is inmiddels ontwikkeld en kan ingezet worden door gemeenten voor kaderstelling en opdrachtverlening.

Vensters op bestaanszekerheid

Door de mogelijkheden van 'vensters op bestaanszekerheid' te onderzoeken, verkennen we een instrument voor lokale sturing en verantwoording die landelijke verantwoordingslasten (mede samenhangend met specifieke uitkeringen) moet voorkomen en verminderen.

Bestaanszekerheid als voorliggende voorziening

Inkomensonzekerheid verhoogt stress en zorgt ervoor dat (jeugd-)zorgbehandelingen minder effectief zijn. Door aanpassing van de reikwijdte (Hervormingsagenda Jeugdzorg) in combinatie met handreikingen voor opdrachtgeving en aandacht in opleiding van gemeentelijk zorgdomein zorgen we ervoor dat financiële stress minder wordt. Zodat hulpverlening (kosten-)effectief ingezet kan worden. In 2025 toetsen we dit in een aantal pilotgemeenten.

Lokaal samenwerken met landelijke bestaanszekerheidspartners

De dienstverlening van gemeenten kan niet los worden gezien van de uitvoering van landelijke partners. Om inwoners effectief te kunnen helpen, werken we samen met landelijke uitvoerders. Dienstverlening via arrangementen maakt het voor inwoners en uitvoering makkelijker. Op de Top Bestaanszeker Nederland hebben gemeenten en landelijke uitvoerders afgesproken hieraan te gaan werken.

De samenwerking omvat drie onderdelen:

Korte termijn-arrangementen

Wanneer we als publieke inkomensondersteuners de dienstverlening afstemmen en goede afspraken maken, bespaart dat de gemeenten reparaties achteraf. Deze korte termijn-arrangementen pakken we op binnen stelselkaders, eventueel met kleine wetsaanpassingen. Vraagstukken waar inwoners, gemeenten en uitvoeringsorganisaties tegenaan lopen zijn: terugvorderingen, betaaldata en gegevensdeling. Die willen we als eerste oppakken. Arrangementen zijn erop gericht dat inwoners meer zekerheid hebben, minder afhankelijk zijn van gemeentelijk maatwerk en sneller zelfstandig kunnen participeren.

Pre-toetsen stelselwijzigingen

Uitvoerbaarheid van stelselwijzigingen is vanzelfsprekend van groot belang. Daar werken we aan door in een vroeg stadium vanuit lokale juridische en uitvoeringsexpertise van bestaanszekerheid mee te denken. Zodat stelselvoorstellen vanuit uitvoerbaarheid worden geformuleerd.

Vervolg-Top Bestaanszekerheid

De Top Bestaanszeker Nederland vraagt om een vervolg, zodat we de voortgang van stelselverbeteringen vanuit het inwonersperspectief kunnen bespreken. Hiertoe nemen we - gezamenlijk als uitvoeringspartijen op bestaanszekerheid - het initiatief.

Generieke producten en specialistische kennis beschikbaar en betaalbaar

De afgelopen jaren hebben gemeenten tal van regelingen ingevoerd om crises het hoofd te bieden. Inmiddels knelt dit in de krappe arbeidsmarkt. Daarom doen we een businessonderzoek naar regionale uitvoering van generieke regelingen, sturen we op landelijke faciliteiten voor crisismaatregelen en houden we expertise in stand.

Businessonderzoek gezamenlijke uitvoering inkomensregelingen

Alle gemeenten voeren regelingen uit zoals een laptopregeling of minima-polis. Het kan interessant zijn om dit gemeenschappelijk uit te voeren; regionaal of landelijk. Dit onderzoeken we in een businesscase, waarbij we kijken of we gezamenlijk kunnen sturen op landelijke aanbieders zoals Geldfit en Stichting Leergeld.

Uitvoeringsfaciliteit (crisis-)inkomen

De afgelopen jaren hebben gemeenten diverse crisismaatregelen uitgevoerd om huishoudens te ondersteunen. Vaak als gevolg van gebrek aan capaciteit of mogelijkheden bij landelijke uitvoerders. Omdat de gemeentelijke arbeidsmarktkrapte toeneemt, onderzoeken we of we een landelijke faciliteit kunnen organiseren die namens alle gemeenten snel regelingen uitvoert. Een succesvol voorbeeld is Sociale Banken Nederland (SBN), die in de hersteloperatie toeslagen de schuldenregeling uitvoerde.

Kennis naleving Participatiewet

Vanuit een subsidieprogramma heeft de VNG langjarig gemeenten ondersteuning geboden bij naleving en handhaving van de Participatiewet. We houden de specialistische kennis in stand zodat

alle gemeenten snel naar de juiste kennis hierover worden geleid.

Bestuurlijke leeragenda vakmanschap

Met de herziening van Participatiewet (Participatiewet in balans) krijgen gemeenten meer wettelijke ruimte om de menselijke maat toe te passen. In de leeragenda is er aandacht voor om als bestuurder te sturen op vakmanschap. In deze propositie willen we daarmee een slimme verbinding leggen. Want dit is ook in de breedte van het bestaanszekerheidsdomein relevant.

Organisatie en financiën

Begroting 2024

Functie	Bedrag
Sturingsinstrumenten kosteneffectief beleid	700.000
Lokale samenwerking met landelijke partners	300.000
Generieke producten en specialistische kennis beschikbaar en betaalbaar	860.000
Totaal GGU	1.860.000